

Umetnost in "njen muzej"

Ob razstavi Sedanjost in prisotnost – ponovitev 1 v Muzeju sodobne umetnosti Metelkova

KAJA KRANER

Od srede aprila pa vse do konca oktobra je v Muzeju sodobne umetnosti Metelkova razstava, ki z minimalno spremembo ponavlja eno izmed postavitev ob otvoritvi muzeja novembra lani. Muzejska postavitev Sedanjost in prisotnost je takrat dopolnila novo stalno postavitev izbora del iz nacionalne zbirke Kontinuitete in prelomi v Moderni galeriji (katere del se je za to priložnost preimenoval v Muzej moderne umetnosti).

Delna ponovitev razstave, ki je bila sestavljena iz del mednarodne zbirke Arteast 2000+ in nacionalne zbirke Moderne galerije, tokrat vključuje še pet dodatnih projektov, in sicer Body and the East, Arhiv Bosna, Arhiv performansa, NETRAF: Prenosni muzej za večanje inteligence, ter Arhiv v nastajanju. Sam (ozavešen) princip ponavljanja, se umešča v kontekst različnih časovnosti, po katerih je bila in je še razdeljena postavitev Sedanjost in prisotnost (čas prehoda, vojni čas, retročas, čas odsotnega muzeja, življenjski čas, ustvarjalni čas, čas prihodnosti, ideološki čas, no future, in dominantni čas). Metoda ponovitve je torej po eni strani nadaljevanje razmisleka o raznolikih razsežnosti časovnosti, ki je bil prisoten že v prvi verziji razstave, hkrati pa je takšen pristop tudi plod okoliščin, v katerih se je znašel MSUM. Je, kot v besedilu ob razstavi izpostavljajo kuratorji, plod drastičnega zmanjšanja sredstev za razstavní program v letošnjem letu. Ker je torej onemogočena proizvodnja novih razstav, je razstava Sedanjost in prisotnost – ponovitev 1, z besedami njenih kuratorjev, "svojevrsna reciklaža v krizi". Ponovitev/reciklaža je v tem kontekstu mišljena kot metoda za vnovični premislek prvotne postavitev in za refleksijo aktualnih lokalnih in globalnih okoliščin. Na tak način pa se institucija (zavestno) približuje ključni umetniško-ustvarjalni metodi sodobne umetnosti.

Muzej sodobne umetnosti

V tem smislu je pričujoča razstava tudi pokazatelj širših institucionalnih sprememb. Lahko bi rekli, da muzej v nekem smislu privzema pozicijo umetnika, torej produkcijsko/konstruktivno, ki pa jo je seveda že od vedno imel. V sodobnem kontekstu je ta segment veliko bolj v ospredju ravno skozi samorefleksivnost muzeja, ki

poskuša zasledovati samorefleksivnost sodobno-umetniških praks. Podobno kot te, si tudi muzej sodobne umetnosti nalaga visokoleteče cilje: hkrati reflektirati aktualne družbene, ekonomske, politične itd. okoliščine, spretno vijugati med diktatom globalnega kapitala (v tem primeru predvsem diktatom novega) in lokalno kulturno politiko, ob tem pa ohranjati lastno avtonomijo. Vsaj deklarativno se muzej sodobne umetnosti poskuša distancirati od muzeja moderne umetnosti, predvsem pa njegovega univerzalnega narativa, domnevne nevtralnosti, mehanizma dekontekstualizacije umetniških del, linearne koncepcije časa, koncepta nacionalne umetnosti itd. Muzej sodobne umetnosti, ki, kot že rečeno, poskuša slediti temeljnim specifikam sodobne umetnosti, se raje zateka k poskusu kontekstualizacije umetniških del, pri čemer je MSUM posebej pozoren na razlike med družbeno realnostjo "bivšega Vzhoda" in "Zahoda". Ker postavitev Sedanjost in prisotnost že v osnovni verziji kombinira dela iz nacionalne zbirke Moderne galerije in dela iz zbirke Arteast 2000+, posebno osredotočena na "vzhodne" povojne avantgarde, torej poskuša izpostaviti predvsem specifične le-teh. Če so se namreč zahodne neoavantgarde izoblikovale v relaciji in skozi kritiko razvitega modernega umetnostnega sistema, je situacija na "bivšem vzhodu" potekala radikalno drugače. Ker praktično ni bilo razvitega umetnostnega sistema, katerega primarna funkcija je tudi sočasno zgodovinenje umetniških praks, so se te vzpostavile predvsem v relaciji in skozi kritiko ideologije.

Politika Moderne galerije

Pričujoče razstave ni mogoče misliti izven širše razstavne politike in "zgodovino-konstruktivske" dejavnosti Moderne galerije od 90. let. Po osamosvojitvi je namreč ta začela uspešno razmišljati o vključevanju v globalno umetniško sceno, kar je bilo mogoče uresničevati na dva načina: na eni strani poskus integracije, oziroma pričravanje za "prepoznanje" s strani zahodnega umetniškega sistema, preko tega pa dopolnitev njegovega narativa, ali pač oblikovanje lastnega, vzporednega narativa. Moderna galerija se je od 90. let sicer posluževala obeh taktik, predvsem skozi mednarodno zastavljeno zbirko Arteast 2000+, pa je

pričela pionirski proces (samo)definiranja umetnosti nekdanjih socialističnih držav. (Samo)definicija slovenske umetnosti v kontekstu "vzhodne umetnosti", ki seveda poskuša tematizirati tudi ideološko in fantazmatično jedro te (samo)označbe, pa je bila s strani lokalne politike - predvsem v procesu gradnje evropske identitete - pogosto deležna neodobranja. To neodobranje, ki se je največkrat (kot tudi v pričujočem primeru) manifestiralo skozi onemogočanje razstavne dejavnosti preko zmanjševanja sredstev, je Moderna galerija v obliki razstave reflektirala že pred tem. Takšen primer je vsekakor razstava Vsak človek je kustos!/Jeder Mensch ist ein Kurator! leta 2007, torej v času začetka obnavljanja Moderne galerije, ko je ta ostala tako brez nadomestnih razstavnih prostorov in tudi skorajda brez vsakršnih sredstev za razstavno dejavnost.

Življenjski čas in Čas odsotnega muzeja

Tematski sklop Čas odsotnega muzeja, v katerem so izpostavljeni predvsem umetniški primeri samozgodovinenja in samokontekstualizacije, zraven projekta Vprašalniki dopolnjujeta še Arhiv v nastajanju in NETRAF: Prenosni muzej za večanje inteligence. Prenosni muzej, ki poskuša zapolniti vrzel neustreznega zgodovinenja poparta, akcionizma in konceptualne umetnosti na Madžarskem med letoma 1956 in 1976, je zasnoval umetnik Tomas St. Auby. Gre za nekakšen muzej znotraj muzeja, zbirko multiplov, dokumentov in projekcij umetniških del okoli 70 umetnikov.

Projekt Arhiv v nastajanju, ki je del projekta Digitalizacije idej, v katerem sodelujejo Moderna galerija, Muzej moderne umetnosti v Varšavi in Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu in Novem Sadu, poskuša tematizirati proces digitalizacije muzejskih objektov. Arhiv v nastajanju, ki je usmerjen na konceptualne umetniške prakse, posebej raziskuje relacijo umetniškega dela in dokumenta. Ravno s pomočjo novih tehnologij pa poskuša presegati uveljavljene načine muzejske klasifikacije in raje izpostavljati (hiper)povezave med posameznimi deli.

Drugo nadstropje MSUM je v novi verziji postavitev Sedanjost in prisotnost bilo deležno največjih sprememb, v njem so namreč predstavljene predvsem novosti: Arhiv Bosna, poglobljeni sklop Življenjski čas, ki je osredotočen na performativne umetniške prakse, katerega dopolnjujeta še Arhiv performansa, in Arhiv Body and the East. Prvi je osredotočen

Alenka Pirman, Arcticae horulae, 1991/98, v ozadju Kazimir Malevič, Zadnja futuristična razstava, Beograd, 1985/86 (Kaja Kraner)

predvsem na slovenske performativne prakse, medtem ko drugi izpostavlja pomembno razstavo Moderne galerije iz leta 1998, Body and the East, s katero je ta tudi pričela pionirski proces zgodovinenja (performativnih) umetniških praks nekdanjih socialističnih držav.

Arhiv Bosna dokumentira preteklo iniciativo Moderne galerije in umetnikov, ki je bila osredotočena na zbiranje pomembnih umetniških del za bodoči muzej sodobne umetnosti v Sarajevu. Akciji zbiranja umetniških del, ki so na mednarodnem trgu že dosegala visoke cene, je leta 1996 sledil tudi simpozij Živeti z genocidom – politična teorija, umetnost in vojna v Bosni, ki je poskušal premisliti relacijo umetnostnega sistema do vojne v Sarajevu.

Razstava Sedanjost in prisotnost – ponovitev 1 vsekakor vnovič premišljuje lasten proces konstrukcije zgodovine umetnosti nekdanjih socialističnih držav. Procesualna in konstruirana narava zgodovino-pisja je morda še najbolj izpostavljena ravno skozi predstavitev ključnih preteklih projektov Moderne galerije, ki predstavljajo nekakšno vmesno pot do zbirke Arteast 2000+, sploh pa postavitev Sedanjost in prisotnost. Kljub temu da razstava torej vzpostavlja nekakšno dobrodošlo kontinuiteto (ki hkrati izpostavlja lastno fragmentarno, procesualno itd. naravo) pa se zdi,

da nekatere temeljnih postavke razstave Sedanjost in prisotnost v relaciji z novo stalno postavitevjo izbora del iz nacionalne zbirke Moderne galerije niso deležne vnovičnega premisleka. Tukaj mislimo predvsem dihotomije, ki sta jih obe razstavi hočeš-nočeš vzpostavili: lokalno/globalno, nacionalno/internacionalno, moderno/sodobno, kontinuitete/prelomi, sedanjost/prisotnost, univerzalni narativ/mnoštvo narativov, časovna/konceptualna sodobnost itd.

Zato se zdi, da razstava sicer zapolni določene vrzeli oziroma hkrati v morebitno kontinuiteto postavitev/zbirke vnaša vrzeli, četudi v formalnem smislu predvsem na način prazeporeditve in sopostavitve. Postavitve namreč v vsakem primeru vzpostavlja vtis celote, totalitete, umetniška dela pa so kljub poskusom kontekstualizacije, ki si jih prizadeva udejanjati muzej sodobne umetnosti, nujno dekontekstualizirana. V kontekstu institucije, sploh pa zbirke postanejo prvenstveno nosilci reprezentacijskih vrednosti. Zato bi lahko vnovični premislek morebiti potekal tudi skozi bolj nasilne posege v totaliteto zbirke, skozi poskus razbitja, hkratnega približevanja in distanciranja, intervencije v samo jedro. Če se muzej že zaveda lastne avtoritarne, skorajda avtorske pozicije, naj si morda drzne v polni meri izkoristiti njen potencial.

Mariborska Opera sezono zaključuje z Ljubezenskim napojem

Operni ansambel Slovenskega narodnega gledališča (SNG) Maribor je letošnjo sezono (seveda sledijo še reprize) sinoči zaključil z uprizoritvijo komične opere Gaetana Donizettija Ljubezenski napoj pod taktirko umetniškega vodje mariborske hiše **Benjamina Pionnierja** ter v režiji **Piera Francesca Maestrinija**.

Na premieri v Veliki dvorani mariborskega gledališča se je v vlogi Adine kot gostja predstavila sopranistka **Laura Giordano**, v vlogi Nemorina gostuje tenorist **Xavier Moreno**, vlogo Belcoreja poje baritonist **Marko Kalajjanovič**, vloga Dulcamara basbaritonist **Jaki Jurgec**, v vlogi Giannette pa se predstavlja mezzosopranistka **Amanda Stojović**. V predstavi sodelujeta še zbor in orkester Opere SNG Maribor.

Opera Ljubezenski napoj, ki jo je italijanski skladatelj Gaetano Donizetti definiral kot igrivo melodramo, razgrne "razsvetljensko casanovo-

vski eros poznega rokokoja", menijo v Operi.

"Ljubezenski napoj, ki v Mariboru ni bil uprizarjan zadnjih 15 let, je tokrat v italijanski izvedbi. Zbrali smo odlično ekipo, s katero smo v pripravah resnično uživali. Kar se glasbe tiče, gre za čistega Donizettija in čisti belcanto. Sicer pa je to komedija, zato ne pričakujte več od tega, pričakujte pa, da se boste ob njej zelo zabavali," je na novinarski konferenci dejal Pionnier. Za novo produkcijo omenjene opere je poskrbel italijanski režiser Pier Francesco Maestrini, ki se je v sezoni 2010/2011 v mariborski Operi že izkazal s svojo rahločutno videastično inscenacijo Verdijeve opere La forza del destino, glasbeni vodja in dirigent predstave pa je umetniški in glasbeni direktor Opere Benjamin Pionnier. Scenografija je delo **Juana Guillerma Nove**, kostumografija pa **Luce Dall' Alpija**. (kr)

"Sicer pa je to komedija, zato ne pričakujte več od tega." (Arhiv SNG Maribor)

Šansoni v spomin Bojanu Adamiču

Tradicionalni večer šansonov, ki bo v ponedeljek ob 20. uri v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma, bo posvečen stoti obletnici rojstva Bojana Adamiča, skladatelja, ki je s svojimi deli odlično zaznamoval zgodovino slovenske popularne glasbe.

Njegove skladbe bodo zazvenele v svežih priredbah znanih in manj znanih slovenskih izvajalcev, med katerimi bodo Anja Rupel, Darja Švajger, Mía Žnidarič, Ana Bezjak, Polona Juh, Tina Marinšek in Dano Ličen ter skupine Bossa de novo, Same babe, Rok'n band in Kramp. Program bosta povezovala Vita Mavrič in Boris Kobal, za glasbeno spremljavo pa bo skrbel Cafe teater band pod vodstvom Jake Puciharja. (dv)